

Laiškai

Laiškai – ne tik kūrybinės, bet ir žmogiškosios bibografijos faktas. Iš Šatrijos Raganos epistolinio palikimo ryškėja asmenybė, kuriai būdingas retas dvasingumas, o sykiu – žemiškumas. Asmenybė, ne lengvai ir ne paprastai gyvenusi, bet nepalūžusi; nors ligota paskutiniuoju gyvenimo dešimtmečiu, bet tokia pat veikli, darbšti bei energinga kaip ir trykstančioje optimizmu jaunystėje; apoteozuojanti mirtį, bet pasidžiaugianti ir kasdieniškais malonumais – gėlėmis, sodu, siuvinėjimu, nebekalbant apie muziką – viso gyvenimo iškiliausią pomėgį. Rašytojos visuomeniškumas, nežinojęs nuovargio, išskaičiavimo, savęs patausojimo, – pavyzdys jaunimui ir senimui, kaip galima kilniai nuyventi kiekvienam skirtus metus.

(Janina Žėkaitė. „Šatrijos Ragana. Laiškai“. Vilnius, 1986)

Telšių Šv. Antano katedros vidus.
Nuotrauka iš J. Andriusevičiaus asmeninio archyvo

Iš paskutiniųjų Marijos Pečkauskaitės laiškų:

Janinai Tumėnienei
1929 m. sausio 10 d., Židikai

Mano sveikata – geriau nekalbėti. Šią žiemą esu tikra invalidė. Daktaras sako: anemija. Jokie vaistai nieko nepadedą. Galva beveik visai negaliu darbuotis. Vis tik ilsėtis ir ilsėtis, jokio darbo nenudirbus. Užtat daugiau peckiojuos su rankų darbeliais. Dabar dirbu tokios aplikacijos būdu, kaip išmokau iš tamsotos, divonėlį su stilizuotomis pelėdomis. Idomu, kaip išeis. (...) Visados turiu daug rūpesčio su savo bobelėmis iš prieglaudos. Dabar 3 guli, viena jau du metus. Įsivaizduok, tamsta, kokia nelaiminga. Ir kiek su ja vargo kitiems. Čia vėl vaikų vakaras per Kalėdas, eglėlė, teatras etc. Čia daug kitokių pareigų – o man taip visa tai sunku, kad turiu įtempti visą savo energiją visam tam atlikti. Dažnai ateina noras viską mesti ir užsirakinti savo kambaryje, kad niekas neprieitų. Tai blogas noras ir jam nepadiduos.

Janinai Tumėnienei
1929 m. liepos 10 d., Židikai

O mes sėdim ir vis rengiam visokias ekskursijas. Tai šis, tai tas kliudo. Nemažai ir oras – štai 3 dienas lijo kaip iš maišo, viesulas buvo toks, kad manėm, jog ir namus sugriautų. Dobilai ir šienas pūva. Šiandien jau giedriau. Mane baisiai veikia oras – kaip tik bjauri, tai aš sergu ir kūnu, ir dvasia.

Ketinu važiuoti į Palangą nors porai savaitių – noriu, kad mane niekas „nie ruszal“ (ne-trukdytų). Čia niekad os nėra ramybės, tai svečiai, tai reikalai, tai dar kas nors. Ketinome pasisamdyti automobilį ir nuvažiuoti į Platelių ežerą – ten puikios vietos. Lytus sutrukdė, gal vėliau galėsime. Ketinom keliauti į Liepoją – ir lig šiol irgi neišsirengėm. Aš visados pasiryžus, bet kiti iš kompanijos sunkūs pajudinti. Projektavom važiuoti ir į Kauną, į Pažaislį, ir į cirką, kurs žadėjo atvykti į Kauną. (...)

Pas mus pradeda žydėti rožės ir baigia jazminai. Jurginai dar bus negreit. Leokonijos irgi. Viesulas sulaužė mano baltąsias lelijas. Kasdien ko nors reikia gailėtis, tai pamokymas, kad nereikia stipriai prisirišti nė prie ko, nereikia šiame pasaulyje „mocno siedziec“ (įsitvirtinti). Ir aš kiekvieną rytą klausiu save, ką atneš ši diena? Baisu pamąstyti – juk kasdien arčiau visos nelaimės, ligos, mirtis. Bet stengiuos būti rami, atsiduoti su visu kuo, visai Dievo valiai. Jei tiki, kad yra Dievas, tai reikia ramiai laukti viso ko iš jo rankos. Jo valia teesie visur ir visados.

Juozui Tumui
1929 m. rugsėjo 8 d., Židikai

Labai brangusis ir aukštai gerbiamas Vaižgante!

Prie entuziastingo himno, visos Lietuvos giedamo Tamstai pagarbinti, pridedu ir aš savo menką balselį. Kana kačos rašei man Tamsta, kad nesą ko džiaugtis sulaukus pačiam ar kitam senio amžiaus. Iš vienos pusės, tai tiesa, bet antra vertus, kaip nesidžiaugsi, kad turime tokį žmogų, kurs per tiek metų vis dirba ir dirba kaip ta bitelė, vis ta pačia jaunystės ugnim liepsnodamas, visados savo ide-

alui ištikimas, kurs tiek saldaus, kvapaus medučio prinešė į mūsų rašliavos avilį? Esu tikra žemaitė ir nemėgstu žodžių. Šiai progai atėjęs, pasakysiu dar kartą trumpai tai, ką tamsta seniai žinai: visados myliu tamstą ir gerbiu iš visos savo širdies, kuri yra tikrai žemaitiškai pastovi ir moka būti dėkinga. Nesiliauju meldus Dievą, kad visados laikytų Tamstą savo globoje ir malonėje. (...)

Pranui Dovydaičiui
1930 m. kovo 12 d., Židikai

Aukštai gerbiamasis p. Profesoriau,
Kaip liūdnam susidėjo aplinkybės: visados norėjau pamatyti Tamstą Židikuose – dabar Tamsta pasiryžai patenkinti tą mano troškimą, o aš negaliu Tamstos priimti. Mat mano sveikata bloga, jaučiuos taip negerai, kad neišeinu prie svečių ir negaliu kalbėti.

Šaltiniai ir literatūra

dyklė. Nepaisydama to, godžiai klausiau. Rodės man, kad bobutė pati yra geroji laumė, ir visi tie aitvarai ir kaukai jai tarnauja. Pabaigus jai, paklausiau:

- Ar esi mačiusi aitvarą, bobute?
- Ne, pupeli. Vyra nabašnikas sakės matęs, bet munij neteka.
- Kaip būtų gerai, kad aitvaras tau pinigų prineštų.
- Saugok Dijvil! Kur aš anus dėčiau? Juk esu pavalgiosi ir apsidariusi ir turu šiltą trobelę. Nebent mišėles užpirkti už dūšėles. Bet mun tap rodos, kad kam Pondzijvs nedaug tedoud, nu to nedaug ir tereikalaun. Malonesnės Anam tos vijnos mišėlės, kur užperku kasmet, rublelj beverpdama surinkus. Su aitvaru, pupeli, nenorėk niekumet susidėti. Tij piningā tēra geri, kur žmogus sava rūpesčiu ir darbu įsigije.

Apie Šatrijos Ragana // Bičiulis. 1991 m. balandžio 27 d. (Spaudai parengė Irena Makuškaitė)

Arlauskas K. 1978 - Arlauskas K. Atsiminimai apie rašytoją ir pedagogę Mariją Pečkauskaitę-Šatrijos Ragana. 1979. (Iš Mažeikių muziejaus fondų)

Butrimas A. 1996 - Butrimas A. Pavandenės dvaras. Šatrijos Ragana Pavandenės dvare // Pavandenė. V., 1996. P. 25-36.

Cholodinskienė A. 1995 - Cholodinskienė A. Šatrijos Ragana // Žemaičių žemė. 1995. Nr. 3 (8).

Čibiras K. 1937 - Čibiras K. Gyvenimo menininkė. K., 1937.

Daujotytė V. 1997 - Daujotytė V. Šatrijos Raganos pasaulyje. V., 1997.

Daujotytė V. 1996 - Daujotytė V. Šviesa virš Pavandenės // Pavandenė. V., 1997. P. 5-8.

Fersteris F. V. 1926 - Fersteris F. V. Jaunuomenės auklėjimas. K., 1926.

Gražytė M. 1930 - Gražytė M. M. Pečkauskaitė – pedagogė // Naujoji vaidilutė. K., 1930. Nr. 10.

Gučas A. 1977 - Gučas A. M. Pečkauskaitė – pedagogė // Mokslas ir gyvenimas. 1977. Nr. 3. P. 29-30.

Iš lietuvių kultūros istorijos. V., 1975. P. 17.

Jankevičienė A. 1996 - Jankevičienė A. Žemaičių medinių bažnyčių architektūra. V., 1996.

Jasaitis J. 1996 - Jasaitis J. Poetiškos prozos puslapiai. K., 1996.

Jurkšas V. 1977 - Jurkšas V. Beklausydama simfonijos užmirštu ir skausmą // Kultūros barai. 1977. Nr. 3. P. 58.

Komenskis J. A. 1975 - Komenskis J. A. Rinktiniai pedagoginiai raštai. K., 1975.

Kostkevičiūtė I. 1964 - Kostkevičiūtė I. Literatūros dienovidžiai. V., 1964. P. 114-115.

Kudaba Č. 1972 - Kudaba Č. Kalvotoji Žemaitija. V., 1972. P. 76-78, 139.

Kuzmickas V. 1977 - Kuzmickas V. Senojo dvaro paunksmėje // Pergalė. 1977. Nr. 3. P. 120-135.

Kviklys B. 1968 - Kviklys B. Mūsų Lietuva. Boston, 1968. T. I-IV.

Kviklys B. 1980 - Kviklys B. Lietuvos bažnyčios / Telšių vyskupija. Chicago, 1980. T. I.

Laurinaitis V. Tokią ją prisimena židkiečiai // Kultūros barai. 1968. Nr. 2. P. 52-53.

Lietuvių literatūros istorija. T. II. V., 1958.

Liupšytė V. 1979 - Liupšytė V. Marija Pečkauskaitė – pedagogė amžininkų akimis (iki 1915 m.). V., 1979.

Macijauskaitė M. 1976 - Macijauskaitė M. Nematomas tiltas. V., 1976. P. 110-113.

Marcinkevičiūtė B. 1997 - Marcinkevičiūtė B. Šatrijos Raganos žemėje // 7 meno dienos. 1997 m. gegužės 23. P. 3.

LE - Lietuviškoji enciklopedija. K., 1934-1940. T. I-VIII; Lietuvių enciklopedija Boston, 1953-1982. T. I-XXXVIII.

Mažoji lietuviškoji tarybinė enciklopedija. T. II. V., 1968, T. III. V., 1971. .

Merkelis A. 1930 - Merkelis A. Marija Pečkauskaitė – pedagogė // Švietimo darbas. K., 1930. Nr. 9. P. 911-918.

Mukienė D. 1997 - Mukienė D. Šatrijos Raganos kelyje // Žemaičių žemė. 1997. Nr. 2. P. 2-3.

Paukštėlis J. 1972 - Paukštėlis J. Iš seno dvaro // Literatūra ir menas. 1972. Nr. 1-3.

Pečkauskaitė M. 1928 - Pečkauskaitė M. /Šatrijos Ragana/ Raštai. T. I-VI. K., 1928.

Pocevičienė L. 1979 - Pocevičienė L. Marija Pečkauskaitė-Šatrijos Ragana Židikuose. V., 1979.

Sireika J. 1996 - Sireika. J. Šiaulių metraštis. 1994-1995. Š., 1996.

Sprindis A. 1978 - Sprindis A. Povilas Višinskis. V., 1978.

Šatrijos Ragana. 1968 - Šatrijos Ragana. Laiškai. (Spaudai parengė Janina Žekaitė). V., 1986.

Tarvydas J. 1934 - Tarvydas J. M. Pečkauskaitės pedagoginė praktika // Athenaeum.

No. 10. AN DIE ENTFERNTEN.
(Roses fanées.)

Andantino leggiero.

No. 11. FRÜHLINGSLIED.
„Durch den Wald, den dunkeln.“
(Brise de Mai.)

Allegro assai.

F. Mendelsonas. Iš kūrinių, kuriuos mėgo groti Marija Pečkauskaitė